

‘พุทธะ ในความคิดของชาวอินเดีย’

หัวข้อนี้เกิดจากความสับสน ค้นหา มาสู่การศึกษาหาความรู้ตามลำดับ ณ พ.ศ.นี้ สำหรับคนยุคใหม่เช่นข้าพเจ้า มีศาสตร์ต่างๆ บนโลกนี้มากมายหลายแขนงเหลือเกินให้เลือกเรียนรู้ และคงจะเป็นด้วยกุศลผลบุญประมาณหนึ่งที่ตั้งให้ข้าพเจ้าฉีกแนวจากทางสายอโคจร มาสัมผัสกับองค์ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ และพุทธศาสตร์ในที่สุด

ชนวนเหตุที่ทำให้ข้าพเจ้าอยากทราบว่า ‘คนอินเดียคิดอะไรอยู่’ ก็เพราะได้อ่านข้อสังเกตของศ.ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ต่อเรื่อง ‘พระพุทธองค์ประสูติในเนปาลจริงหรือ?’

นับเป็นข้อคิดข้อสังเกตที่นับได้ว่า ‘อูตรี’ สำหรับบุคคลทั่วไป พอๆ กับชายอีกคนหนึ่ง คือคุณเอกอิลโร วรุณศรี ที่โพสต์กระทู้ในเวบบอร์ดพันทิพย์ว่า ‘พระสมณโคดมพุทธเจ้าเป็นคนไทย’ เผอิญความอูตรีเหล่านี้ฟ้องจอกับเอกสารเรื่อง ‘กบฏเมืองจาง’ ของหลวงตาอ๋าแห่งวัดโสมนัสวิหาร ซึ่งทำให้ข้าพเจ้าที่งัด ความฟ้องจอกันเกินสามประการมีมันต์ขลัง ดึงดูดให้เข้าไปศึกษาเกินกว่าจะถอนใจกลางคัน

‘พระพุทธองค์ประสูติในเนปาลจริงหรือ?’ จาก www.chaiyong.hypermart.net ทำให้ข้าพเจ้าเห็นคล้อยตามอย่างมากต่อข้อสังเกตต่างๆ ส่วนที่ขาดหายไปคือ ส่วนที่กล่าวถึงอินเดีย ความสงสัยผลักให้ข้าพเจ้าไปพบหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ ‘พราหมณ์ พุทธ ฮินดู’ โดย ศ.ดร. ลาล มณี ไชซี และรวมความเรียงชื่อ ‘พระพุทธศาสนา ในชีวิตและความคิดคำนึงของชาวอินเดีย’ โดย ศ.สัตการี มูเซอร์จี M.A., Ph.D., รวมอยู่ในเล่มเดียวกัน แปลและเรียบเรียงโดย กรุณา กุศลาลัย สนพ.แม่คำผาง พิมพ์ครั้งที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2542

หนังสือเล่มนี้สรุปความได้ว่า เขียนขึ้นเพื่อกู่กัศ์ตรี หรืออย่างน้อยที่สุดก็เป็นการแสดงความคิดเห็นต่างอีกมุมหนึ่งเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในอินเดีย ซึ่งดูจะไม่ได้อยู่ในฐานะอันควรเท่าไร เนื้อหาเน้นไปที่ข้อแตกต่าง หักล้าง หรือสนับสนุนกันระหว่างตำราทั้งสองฝ่ายคือพราหมณ์พระเวท กับพระไตรปิฎก มีทั้งการวิเคราะห์ว่าใครเกิดก่อน หรือหลังกันแน่ในตำมัวร์ทั้งสอง และการมองโลกในแง่ดีว่า การที่ชาวฮินดู ‘ลืม’ พุทธศาสนาไปนั้น เป็นเพราะสิ่งนั้นได้ซึ่มลงไปในสายเลือด จนแยกศาสนาว่าพุทธ พราหมณ์ และฮินดูนั้น เห็นที่จะยาก

แต่! โดยที่ไม่ได้เป็นวัตถุประสงค์ของหนังสือ ข้าพเจ้ากลับพบข้อความบางตอน ที่ย้ำถึงความไม่ชอบมาพากลว่า พุทธศาสนากำเนิดที่เนปาล-อินเดียจริงหรือ? ดังจะยกมาต่อไปนี้

.....
...อย่างไรก็ตาม เมื่อได้หยิบยกเรื่องนี้ขึ้นศึกษาค้นคว้า และพิจารณากันโดยกว้างขวางและลุ่มลึกอีก ก็ได้พบว่ามีหลักฐานและเหตุผลหลายประการที่แสดงให้เห็นว่า น่าจะต้องมีการทบทวน เปลี่ยนแปลง และแม้แต่แก้ไขทฤษฎีและข้อยุติที่ได้กระทำกันไว้...

.....
ดร.เฮ็ส ราธาภรณ์ ประธานาธิบดีคนแรก และปรัชญาเมธีคนสำคัญของอินเดีย ได้เขียนไว้ในโอกาสฉลอง 2500 ปีแห่งพุทธศาสนาว่า *พุทธศาสนาเป็นกิ่งก้านที่แยกออกไปจากศาสนาที่เก่าแก่กว่าของฮินดู อาจกล่าวได้ว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่แยกออกไปจากศาสนาฮินดู*

.....
Sir Mortimer Wheeler นักโบราณคดีอังกฤษ ผู้ขุดค้นโบราณวัตถุของอินเดีย ได้กล่าวว่า...
*ไม่มีใครจะปฏิเสธได้ว่า ปฏิมากรรมชนิดทรงคุณค่าล้ำเลิศระหว่างช่วงเจ็ดศตวรรษ ตั้งแต่ปีที่ 250 ก่อนค.ศ. จนถึงปีที่ 450 แห่งค.ศ. ที่ขุดค้นพบได้ในอินเดียนั้นมิใช่เป็นปฏิมากรรมของพุทธศาสนา...

.....
แม้ในวิชาการด้านโบราณคดี หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาจะมีได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของคนอินเดียในชนบทเท่าไรนัก แต่เราจะให้ความสำคัญแก่ศาสนาพุทธว่าเป็นเพียงศาสนาที่ นอกรีต โดยแยกไปจากศาสนาพราหมณ์ซึ่งรุ่งเรืองอยู่ในสมัยนั้น ย่อมมิได้*

.....

ในพื้นที่อินเดีย มีโบราณสถานเช่นถ้ำ อารามสงฆ์ โบสถ์ และวิหาร สลักหรือเจาะลึกเข้าไปในภูเขาอยู่ประมาณ 1,200 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นของพราหมณ์ 200 แห่ง ของไชน (Jainism) 100 แห่ง ที่เหลืออีก 900 แห่งนั้นเป็นของ พุทธ

.....
การที่พราหมณ์ผู้รจนาคัมภีร์ศาสนาได้อุปโลกน์พระพุทธเจ้าให้เป็นอวตารปางหนึ่งของพระวิษณุ ก็ทำให้การผสมผสานปรองดองที่เป็นธรรมแก่พระพุทธเจ้าไม่ ตรงกันข้าม การกระทำเช่นนี้ของพราหมณ์ กลับสร้างความหายนะให้แก่พุทธศาสนา และทำให้พุทธศาสนาเสื่อมสลายไปจากแผ่นดินอินเดีย...

เป็นที่น่าเสียดาย ที่ในอินเดียปัจจุบันทั้งผู้ที่มีความรู้ และไม่มีความรู้ มักนิยมพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า พุทธศาสนาเป็นแขนงหนึ่งของศาสนาฮินดู พระพุทธเจ้าเป็นฮินดู และศาสนาฮินดูมีจิตใจกว้างขวางและยืดหยุ่น ถึงกับอนุญาตให้มีการบูชากราบไหว้ศาสนาที่เป็น *มิชฌาทิฐิ* และต่อต้านคำสอนของคัมภีร์พระเวท เช่นพระพุทธเจ้า

.....
...หรือในเมื่อชาวอินเดียเหล่านั้นได้พบปะกับพุทธศาสนิกชนจากต่างประเทศ รวมทั้งพระภิกษุสามเณรและพระลาม่าจากทิเบต และมองโกลเลีย ชาวอินเดียดังกล่าวจะแสดงความประหลาดใจที่ปัจจุบันไม่มีพุทธศาสนาให้เห็นในอินเดีย และมักแสดงความคิดเห็นในทำนองเดียวกันว่า ที่พุทธศาสนาสูญสลายไปจากอินเดียนั้นเป็นเพราะ (1) ในยุคปลายๆ พุทธศาสนาเองได้เสื่อมถอยจากคำสอนเดิมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กลายเป็นลัทธิตันตระ... (2) เนื่องจาก 'คังกรจารย์' สันยาสิ หรือนักบวชฮินดูผู้ปรารถนาได้กระทำการ 'พิชิต' ขบวนการพุทธในอินเดียลงได้อย่างสิ้นเชิง

น่าเสียดายที่ในโอกาสฉลอง 2500 ปีแห่งการอุบัติขึ้นของพุทธศาสนา รัฐบาลอินเดียได้พิมพ์หนังสือชื่อ '2500 Years of Buddhism' มีความหนาไม่ถึง 500 หน้ากระดาษที่พิมพ์ แต่พยายามรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์และมรดกของพุทธศาสนา ซึ่งมีความเก่าแก่ถึง 25 ศตวรรษ มาเสนอไว้ในหนังสือเล่มนั้นอย่างขาดความสมบูรณ์ อนึ่ง ชาวอินเดียผู้มีการศึกษาแบบสมัยใหม่โดยทั่วไป ก็มักจะแสดงความเห็นและเชื่อกันว่า พุทธศาสนานั้นไม่มีอะไรเป็นพิเศษ นอกเสียจากจะเป็นศาสนาฮินดูที่ได้ปฏิรูปแล้วเท่านั้น...

ทรรศนะซึ่งขาดความถูกต้อง และสรุปเอาง่ายๆ เช่นนี้ ได้เผยแพร่ในอินเดียมาเป็นเวลานาน และได้ฝังลึกเข้าไปในความเข้าใจและความทรงจำของชาวอินเดีย ซึ่งจะต้องใช้เวลาและความพยายามของผู้รู้และนักประวัติศาสตร์ เข้าแก้ไขกันอย่างจริงจังและสืบเนื่อง มิฉะนั้นแล้ว 'พุทธศึกษา' ในอินเดียจะยังคงอยู่ในสภาพไขว่เขวและห่างจากความ เป็นจริงดังได้พรรณามาแล้ว

.....
...คำว่าฮินดู เกิดจาก ลินธุ ซึ่งเป็นชื่อแม่น้ำทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ชาวเปอร์เซีย (อิหร่านในปัจจุบัน) ออกเสียง 'ส' เป็น 'ฮ' ลินธุจึงกลายเป็น ฮินดู... ซึ่งเป็นชื่อที่ชาวอาหรับ อิหร่าน อาฟฆาน ตุรกี มองโกล ฯลฯ ใช้เรียกผู้คนและดินแดนที่อยู่บนฝั่งทิศตะวันออกของแม่น้ำสินธุ ซึ่งปัจจุบันได้แก่คนและประเทศอินเดีย...

.....
ดร.อาร์ ซี มะจุมดาร์ (Dr. R.C. Majumdar) นักประวัติศาสตร์ชื่อดังของอินเดีย ได้วิเคราะห์เรื่องที่ฮินดูอุปโลกน์พระพุทธเจ้าให้ทรงเป็นอวตารปางหนึ่งของฮินดูไว้อย่างน่าฟังดังต่อไปนี้ :

'การที่ฮินดูอุปโลกน์พระพุทธเจ้าให้ทรงเป็นอวตารปางหนึ่งนั้น นับว่าเป็นกุศโลบายอันชาญฉลาดและล้ำลึก เพราะเท่ากับเป็นการทำลายฐานยืนของพระพุทธศาสนาในอินเดีย และในที่สุดนำไปสู่การเสื่อมสลายของศาสนาพุทธในแผ่นดินถิ่นกำเนิด'

.....
ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 14-15 เรื่อยมา เราจะพบหลักฐานการเป็นปฏิปักษ์ต่อกันระหว่างสองศาสนานี้ในคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลี คัมภีร์พุทธฝ่ายมหายานที่เป็นภาษาสันสกฤต คัมภีร์อุปัชฌาย์ คัมภีร์ปุราณะ และธรรมสูตรในคัมภีร์พราหมณะ และแม้แต่จากวัตถุโบราณ ตลอดจนข้อเขียนของฝ่ายต่างประเทศที่เข้าไปในอินเดียในยุคหนึ่ง

อันที่จริง ในยุคก่อนคัมภีร์ปุราณะนั้น ไม่มีการกล่าวขวัญถึง ‘พุทธ’ เลย เช่นในยุคที่มีการรจนามหากาพย์มหาภารตะ คือตั้งแต่ประมาณปีที่ 400 ก่อนคริสตกาล อันเป็นช่วงเวลาที่พุทธศาสนาบรรลุความรุ่งเรืองที่สุดในอินเดีย ทั้งๆ ที่เนื้อหาสาระของมหากาพย์มหาภารตะ มีกลิ่นอายอิทธิพลหลักกรรมของพุทธศาสนาอย่างเห็นได้ชัด แต่ก็ไม่มีการกล่าวขวัญถึง ‘พุทธ’ ในมหากาพย์นั้น...

ส่วนการนำคำสอนเรื่อง ‘ความเป็นอมตะของอาตมัน’ มาบรรจุไว้ในภควัทคีตา ก็เพื่อต่อต้านและลบล้างคำสอนของพุทธศาสนานั้นเอง แม้รามายณะ (รามเกียรติ์) ซึ่งเป็นมหากาพย์นามอุโฆษอีกเรื่องหนึ่งของฮินดู ก็ไม่มีการระบุถึง ‘พุทธ’ ไว้ ณ ที่ใดในท้องเรื่อง

ด้วยเหตุนี้ อาจกล่าวได้ว่า ก่อนยุคคุปตะ คือย้อนหลังก่อน ค.ศ.400-500 ขึ้นไป ไม่มีข้อเขียนหรืองานวรรณกรรมของฝ่ายพราหมณ์ชิ้นใดเลยที่ระบุถึงการมีอยู่ เป็นอยู่ของพุทธศาสนา...

...ในคัมภีร์พราหมณ์พระเวทซึ่งเกิดก่อนพุทธศาสนานั้น เราจะไม่พบคำสอนอันว่าด้วยกฎแห่งกรรม คำสอนที่ว่า การบำเพ็ญศีลภาวนาอันจะนำไปสู่ความหลุดพ้นจากสังสารวัฏ หรือแนวคิดต่อต้านพิธีกรรมทางศาสนาเช่นการเซ่นสรวงบูชาโยน...

‘อนึ่ง อุดมการณ์แห่งความหลุดพ้น ซึ่งได้แก่ โมกขธรรม หรือนิรวาณ (นิพพาน) เล่า ก็ไม่เป็นที่รู้จักหรือเข้าใจกันในแวดวงปราชญ์หรือนักคิดยุคคัมภีร์พระเวท ปราชญ์หรือนักคิดพราหมณ์ในยุคพระเวท เข้าใจหรือเชื่อถือก็แต่ในเรื่องของสวรรค์ ซึ่งในจินตนาการของพราหมณ์ยุคพระเวทนั้น เพียงพร้อมด้วยทรัพย์สินศฤงคาร และความสุขทางวัตถุทุกประการ อันเป็นยอดปรารถนาของปุถุชนทั่วไป และจะบรรลุได้ก็ด้วยการประกอบบุญกรรมเท่านั้น’

...ปราชญ์หรือบุโรหิตาจารย์ยุคพระเวท ไม่มีความรู้ และไม่เข้าใจในเรื่องหลักศีลธรรมแบบพุทธศาสนา ตลอดจนเรื่องกฎแห่งกรรม เรื่องตายแล้วเกิดใหม่ เรื่องอริยสัจสี่ และมรรคแปด ตลอดจนเรื่องปฏิจจสมุปบาท อันเป็นคำสอนหลักของพุทธศาสนา...

ในคัมภีร์โอดเรยะ พราหมณะ มีโคลกอยู่บทหนึ่งซึ่งสะท้อนอุดมการณ์ของพราหมณ์ในเห็นอย่างแจ่มแจ้ง :

‘จะหาประโยชน์อะไรได้จากสิ่งเหล่านี้คือ ผ้าเหลือง หนังกวาง หนวดเครา การบำเพ็ญตบะ โอ้พราหมณ์! จงมีบุตรเถิด เพราะบุตรเป็นสิ่งเดียวเท่านั้นในโลกที่มีค่าควรแก่การสดุดี’

น่าตกใจเป็นอย่างมาก หากว่านี่เป็น ‘พุทธในความคิดของชาวอินเดีย’ ตามที่หนังสือรวบรวมมาจริง ชวนให้คิดว่าถึงเวลาต้องสังคายนาหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องในเรื่องพุทธศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ในระดับสากลใหม่เสียแล้ว มีข้อนำคิดหลายประเด็น หลายระดับมากจากหนังสือ เป็นต้นว่า ดินแดนอันเป็นแหล่งกำเนิดมหาศาสนา และศิลปะวัฒนธรรมในเอเชีย มีหลักฐาน เป็นตัวเลขนับได้แค่หลักร้อย และเท่าที่ดูจากรูปแล้ว ศิลปะที่หลงเหลือมานั่นจัดว่า ‘หยาบ’ กว่าที่เคยเห็นในวัดไทยมาก

เป็นไปได้อย่างไรที่สายใยของประเพณี ความเชื่อ จารีตจะหายไปราวกับไม่เคยมีอยู่มาก่อน เทียบกับทางไทยของเรามีชื่อและขนบธรรมเนียมโบราณตกทอดมาถึงรุ่นนี้ แม้จะไม่รู้ว่าอย่างไร แต่มันก็มีอยู่คงอยู่สืบต่อกันมา ไม่มีทางขาดหายไป เช่นศาลเจ้า ศาลพระภูมิ การไหว้ การไหว้ การทำขวัญ ฯลฯ

เป็นไปได้อย่างไรที่ชาวพุทธ ไม่รู้จักมโนคติเกี่ยวกับ ‘นิพพาน’? น้ำเสียงจริงจังเพียงใดจันต์ต่อ ‘ผ้าเหลือง’ และความสมณะของนักบวช ดูเป็นสิ่งที่ไม่นึกเลยว่าจะได้ยิน แม้จากคนที่ห่างศาสนาเป็นที่สุดที่ข้าพเจ้ารู้จัก

และอีกประการหนึ่ง ตัวเลขที่ระบุศ. และพ.ศ.ของหลักฐานตามที่บอกเล่าไว้นั้น ล้วนแล้วแต่เป็นช่วงหลังการสังคายนาครั้งที่ 3 คือในพ.ศ.235 เป็นช่วงที่มีการส่งคณะสงฆ์ไปเผยแผ่ศาสนาพุทธแล้วทั้งสิ้น แล้วก่อนหน้านั้นละ

เหตุการณ์ สถานที่ ในช่วงเวลาก่อนพ.ศ.235 เป็นอย่างไรแน่? คงถึงเวลาสำหรับความจริงชุดใหม่แล้ว!